

Araştırma Makalesi/Research Article

ERGENLERDE SOSYAL GÖRÜNÜŞ KAYGISI, EBEVEYN VE AKRANA BAĞLANMANIN DEPRESYONU YORDAMADAKİ KATKISI¹

THE SOCIAL APPEARANCE ANXIETY IN ADOLESCENTS, THE CONTRIBUTION PARENT AND PEER ATTACHMENT TO PROCEDURE OF DEPRESSION

Bülent GÜNDÜZ*, Nurgün SAĞLAM**

Geliş Tarihi: 26.09.2019
(Received)

Kabul Tarihi: 16.05.2020
(Accepted)

ÖZ: Bu çalışmanın amacı, sosyal görünüş kaygısı, ebeveyn ve akrana bağlanmanın ergenlerde depresyonu yordamadaki katkılarını incelemektir. Araştırmanın örneklemi, 2018-2019 eğitim öğretim yılında, Alanya’da 9., 10., 11. ve 12. sınıfta öğrenimlerine devam eden toplam 512 lise öğrencisinden oluşmuştur. Verilerin toplanmasında Kişisel Bilgi Formu, Beck Depresyon Ölçeği, Sosyal Görünüş Kaygısı Ölçeği, Ebeveyn ve Arkadaşlara Bağlanma Envanteri Kısa Formu kullanılmıştır. Verilerin analizinde çoklu regresyon analizi kullanılmıştır. Depresyon ile sosyal görünüş kaygısı, anneye bağlanma, babaya bağlanma ve arkadaşla bağlanma arasında anlamlı düzeyde ilişkilerin olduğu, adı geçen değişkenlerin birlikte depresyona ilişkin varyansın yaklaşık % 32’sini açıkladığı görülmüştür. Depresyonu yordamaya katkı sırası; sosyal görünüş kaygısı, babaya bağlanma, anneye bağlanma ve arkadaşla bağlanma şeklindedir. Bunun yanında depresyon ile cinsiyet, gelir durumu ve algılanan anne baba tutumu arasında anlamlı ilişki olduğu görülmüştür. Sonuçlara bakıldığında, kızların erkeklere göre; asgari ücret altı geliri olanların asgari ücretle 4000 TL arası geliri olanlara göre; otoriter, tutarsız veya ilgisiz anne baba tutumu olduğunu algılayanların demokratik anne baba tutumu olduğunu algılayanlara göre depresyon düzeylerinin daha yüksek olduğu ortaya çıkmıştır. Sınıf düzeyine göre ise depresyon düzeylerinde anlamlı bir fark görülmemiştir.

Anahtar Kelimeler: Depresyon, Sosyal Görünüş Kaygısı, Ebeveyne Bağlanma, Arkadaşlara Bağlanma, Ergenlik.

ABSTRACT: The aim of this study is to examine the contribution of social appearance anxiety, attachment of parents and peers in predicting depression in adolescents. The sample of the study consisted of 512 high school students who continued their education in the 9th, 10th, 11th and 12th grades in Alanya in the 2018-2019 academic year. In the analysis of the data, Personal Information Form, Beck Depression Scale, Social Appearance Anxiety Scale, and Parent and Friends Attachment Inventory Short Form were used.

¹ Bu çalışma Uzman Psikolojik Danışman Nurgün SAĞLAM’ın, Doç. Dr. Bülent GÜNDÜZ danışmanlığında hazırladığı yüksek lisans tezinden üretilmiştir.

* Doç. Dr. Mersin Üniversitesi, bgunduz27@gmail.com, ORCID: 0000-0002-8451-816x.

** Uzman Psikolojik Danışman, Milli Eğitim Bakanlığı, nurgunbozkurt@gmail.com, ORCID: 0000-0002-1918-1783.

Multiple regression analysis was used to analyze the data. It was observed that there was a significant relationship between depression and social appearance anxiety, attachment to mother, attachment to father, and attachment to friend, and the mentioned variables explained approximately 32% of the variance related to depression. The order of contribution to predicting depression; social appearance anxiety is in the form of attachment to the father, attachment to the mother and attachment to the friend. In addition, there was a significant relationship between depression and gender, income status and perceived parental attitude. Looking at the results, girls are more than boys; According to those with minimum wage income between 4000 TL and minimum wage income; those who perceive that they are authoritarian, inconsistent or irrelevant parental attitudes are higher than those who perceive that they are democratic parental attitudes. There was no significant difference in depression levels by grade level.

Keywords: Depression, Social Appearance Anxiety, Attachment to Parents, Attachment to Friends, Adolescence.

1. GİRİŞ

Ergenlik çocukluktan gençliğe geçişin olduğu biyolojik, bilişsel, duygusal ve sosyal değişimlerin yaşandığı önemli bir gelişimsel dönemdir. Bu geçiş gerçekleşirken, değişen hormon düzeyleri duygusal dalgalanmaları da beraberinde getirmektedir. Bu duygusal dalgalanmalar ise bazı ruhsal sorunlara neden olmaktadır. Bunlardan en önemlisi Santrock (2012) tarafından üzüntü ya da depresyon olarak belirtilmiştir. Türkiye Sağlık Araştırması verilerine göre ise depresyon 15 yaş üzerinde en sık görülen 5 hastalık arasında yer almaktadır (TÜİK, 2015). Ergenlik, kişinin kritik yaşam tercihlerini önemli derecede etkileyen hayati bir yaşam dönemi olduğu için ergen depresyonuna ilişkin çalışmalar önem kazanmaktadır (Lewinson ve diğerleri, 1993).

Depresyon yoğun üzüntü içinde bireyin neredeyse bütün etkinliklerden zevk alamaması, konuşma ve hareketlerinde yavaşlama, değersizlik, güçsüzlük, umutsuzluk duygu ve düşüncelerinin yaşandığı ve yeme isteğinde azalma ve uyku problemlerini de beraberinde getirdiği bir sendromdur (Amerikan Psikiyatri Birliği, 2013). Ergenlik dönemi genel olarak duygusal dalgalanmalara yol açtığı için depresyon belirtilerine sıklıkla yol açabilmektedir (Taşgın ve Çetin, 2006). Çocukluk ve gençlik çağı depresyonunu ele alan araştırmalar gözden geçirildiğinde, iki sonucun dikkat çektiği görülmektedir. Bu önemli sonuçlar 20. yüzyılın ikinci yarısında doğan çocukların ergenlik çağına geldiklerinde depresyona girme olasılıklarının yüksek olması ve genç yaşta başlayan depresyona, çağımızda daha önceki kuşaklarda görüldüğünden daha sık olarak rastlanmasıdır (Eryüksel ve Akün, 2003).

Ergenlerin içinde buldukları gelişimsel dönem nedeniyle farklı duygusal ve davranışsal özellikleri bulunduğu ergen depresyonu genellikle gözden kaçabilir ya da yanlış teşhis edilebilir. Ergen depresyonunda yetişkin depresyonuna

göre semptom farklılıkları olduğundan birçok depresif genç, “zor” veya “suçlu” olduğu için reddedilir. Ancak, özellikle gençler arasında depresyonla ilişkili intihar oranının yüksek olduğu düşünüldüğünde bunun ne kadar ciddi bir sorun olduğu görülmektedir (Wolff, 1999). Temel fark ergenlerde duygusal değil davranışsal belirtilerinin ön planda olmasıdır. Depresyon arkadaş geçimsizliğinin, bireylerle çatışma ve davranış bozukluğunun; başarısızlık duygusunun, benlik saygısı düşüklüğünün, kendini değersiz hissetmenin ve çaresizlik duygusunun ifadesi olabilmektedir (Taşkın ve Çetin, 2006).

Depresyonun oluşmasında birçok risk etmeni bulunmaktadır. Bunlar ailesel ve kalıtsal, psikososyal ve davranışsal faktörler olarak gruplanmaktadır (Tamar ve Özbaran, 2004). Ergenlerde zayıf akran ilişkileri de depresyonla ilişkilidir. Akran iletişimi zayıf, sosyal destek kaynağı sınırlı ergenlerde depresyon daha fazla görülmektedir (Santrock, 2012).

Hızlı bir büyümenin olduğu ergenlik döneminde genç insanlar yetişkin bir bedene bürünmeye başlar ve çocuk yapma yeteneğine sahip olurlar. Hızlı boy artışına cinsel olgunlukla ilişkili fiziksel değişiklikler de etki eder. Bu değişimlerin bazıları bedenin dışında görülebilen türdendir (Berk, 2013). İlgi ve beğeni kazanmak isteyen ergenler bedenlerini dikkatle incelemekte ve dış görünüşlerine çok daha fazla önem vermektedirler. Kız ergenlerin vücutlarının daha hızlı değişmesi sebebiyle vücut oranlarına dikkat ederlerken erkek ergenler ses değişikliği, sakal ve kıllanmadaki değişikliklere oldukça odaklanırlar. Ergenlik döneminde gözlemlenen bir özellik de, ergenin bir güvensizlik içerisinde oluşudur. Bu dönemde dışarıdan gelen tepki ve görüşler ergenin, atılgan, çekingen, gösterişçi gibi rollere bürünmesine sebep olabilmektedir. Ayrıca bu dönemde kıyafet seçimleri de oldukça önemli bir hal alır (Yavuzer, 2011). Bedenleriyle bu denli ilgilenilen ergenlik döneminde yoğun yaşanan duygular da eklendiğinde bireylerin görünüşleri ile ilgili kaygı yaşaması olağan bir sonuçtur. Çünkü ergenler fiziksel olarak sürekli değişiklik yaşarlar ve kendilerini algılama biçimleri de bu oranda değişiklik gösterebilmektedir (Crol, 2005).

Sosyal görünüş kaygısı kişilerin fiziksel görünüşlerinin diğer kişiler tarafından değerlendirilirken hissettikleri kaygı ve gerginlik duygu durumudur (Doğan, 2009). Sosyal görünüş kaygısı anksiyetenin bir çeşidi olarak ifade edilmekte ve insanların görünüşlerinin değerlendirilmesi sırasında yaşanan kaygı ve gerginlik olarak tanımlanmaktadır (Hart, Leary ve Rejeski, 1989). Hart ve diğerlerine (2008) göre, sosyal görünüş kaygısı kavramı sadece fiziki yapısal özelliklerin de ilerisinde kişinin burnu, gözlerinin uzaklığı, ten rengi, gülüşü, yüz şekli gibi özelliklerini de içine alan bir kavramdır. Görünüş kaygısı bireyin bedenini nasıl algıladığı yani beden imajı algısı ile doğrudan ilişkilidir (Cash ve

Fleming, 2002). Depresyon ve sosyal görünüş kaygısını ele alan Claes ve diğerleri (2012) araştırmalarında sosyal görünüş kaygısı ile depresyon arasında pozitif yönde ilişki olduğu saptanmıştır. Benzer şekilde, Özcan ve diğerleri (2013), depresyon belirti düzeyinin sosyal görünüş kaygı düzeyi ve benlik saygısı üzerinde olumsuz etkisinin olduğunu; ekonomik zorlukların ise sosyal görünüş kaygısını arttırdığını saptamıştır.

Depresyonu etkileyebilecek diğer bir faktör de ergenlikteki bağlanma biçimi olabilir. Erken dönemlerde güvenli bağlanma olmadığında ebeveyni kaybetmekten korkma depresyona kadar gidebilmektedir (Erbudak, 2018). Ayrıca güvensiz bağlanma stilleri (kaçınan, saplantılı) psikopatoloji için bir risk ögesi olarak ele alınabilir (Rutter, 1990). Bowlby (1969) tarafından geliştirilen bağlanma teorisi, bebeğin bakımını gerçekleştiren kişi ile kurduğu ilişkiyi vurgulamaktadır. Bowlby'e (1969) göre bağlanma, bakımı üstlenen kişiyle kurulan duygusal bağdır. Bağlanma yani bireyin doğumundan itibaren bakıcısı ile kurduğu duygusal bağ çocukluk ve ergenlik dönemi boyunca ikincil figürlere yönelerek devam eder. Literatürde çocukluk ve yetişkinlik döneminde bağlanma ilişkisini inceleyen birçok araştırma bulunmakla birlikte (Set, 2016; Teze, 2016; Haspolat Özcan, 2015; Sümer ve diğerleri, 2009; DeKlyen ve Greenberg, 2008; Soysal, 2005; Lyons-Ruth ve Jacobvitz, 1999; Ijzendoorn, 1995; Bartholomew ve Horowitz, 1991; Hazan ve Shaver, 1990), ergenlikle ve ergenlikte ikincil figür olan akrana bağlanma ile ilgili araştırmalar daha sınırlıdır.

Ergenlik döneminde içsel çalışma modelinin gelişim sürecini tamamlayarak kişiler arası ilişkileri etkilemesinden dolayı bağlanma bu dönemde önem arz etmektedir (Allen ve Land, 1999; Akt. Günaydın, Selçuk, Sümer ve Uysal, 2005). Ergenlik döneminde ebeveyne bağlanma giderek azalırken ergenler arkadaşlarına güvenmeye başlarlar ve arkadaşına bağlanma bu anlamda önem kazanır. Ancak bu durum gençlerin anne babaya bağlanmasının bittiği anlamına gelmez (Kesebir ve diğerleri, 2011). Bowlby'nin çalışmalarından itibaren hemen tüm çalışmalarda güvenli bağlanma sağlıklı olmakla ilişkilendirilmiş, güvensiz bağlanma ise çocukluktan sonraki yaşam dönemlerinde psikopatolojinin belirleyicisi olarak görülmüştür (Kesebir ve diğerleri, 2011). Sümer ve diğerleri (2009), çalışmalarında ele aldıkları psikopatolojik rahatsızlıklar arasında en fazla depresyonun bağlanma ile ilişkisi olduğunu ortaya koymuştur. Birçok araştırma da depresyon ile bağlanma stillerinin ilişkili olduğu sonucunu vermektedir (Keskin, 2007; Eng ve diğerleri, 2001; Papini ve Roggman, 1992). Ayrıca bağlanma stilleri ile sosyal görünüş kaygısının da ilişkili olduğunu farklı araştırmalar ortaya koymaktadır (Ekşi, Kardeş ve İnci, 2018; Kozan ve Hamarta, 2017).

Ergenlik döneminde depresyonun yaygınlığı ve buna bağlı olarak intihar girişiminin yüksek olabileceği düşünüldüğünde depresyona yönelik önleme çalışmalarının önemi ortaya çıkmaktadır. Depresyonla ilişkili (Claes ve diğerleri, 2012; Özcan, 2017) bir diğer kavram olan sosyal görünüş kaygısı da ergenlikte oldukça önemli bir sorun haline gelirken bağlanma figüründe yaşanan değişiklikler anne, baba ve akrana bağlanmanın birçok sorunla ilişkisini kuvvetlendirebileceği düşünülmektedir. Yapılan literatür taraması sonucunda depresyon ile sosyal görünüş kaygısının ilişkili olduğunu ortaya koyan araştırmalar (Claes ve diğerleri, 2012; Özcan, 2017) olduğu gibi; depresyon ile ebeveyn ve arkadaşına bağlanmanın ilişkisini inceleyen farklı çalışmaların da olduğu görülmüştür (Kosutic ve diğerleri, 2019; Kullik ve Petermann 2019; Lu ve diğerleri, 2019; Yedilioğlu, 2017; Arifoğlu, 2016; Gül, 2016; Güneş, 2015; Kopala-Sibley ve diğerleri, 2012; Millings ve diğerleri, 2012; Mikulincer ve Shaver, 2007; Lopez ve Gormley, 2002; Vivona 2000; Armsden ve diğerleri, 1990). Ayrıca sosyal görünüş kaygısının depresyonu yordamasına ilişkin (Özcan ve diğerleri, 2013) ve ebeveyn ve akrana bağlanmanın depresyonu yordamasına ilişkin (Agerup ve diğerleri, 2015) sınırlı araştırma olduğu görülmüştür. Ancak sosyal görünüş kaygısı, anne, baba ve arkadaşına bağlanmanın depresyonu yordamadaki katkısını birlikte ele alan bir çalışmaya rastlanmamıştır. Ergenlik dönemi içinde bireyler çoğunlukla okul çağında bulunduğu için okul psikolojik danışmanlarının depresyonu önleyici çalışmalar gerçekleştirmesi önemli olacaktır. Bu bağlamda özellikle okul psikolojik danışmanlığı çerçevesinde ergen depresyonuyla ilişkili olduğu düşünülen cinsiyet, sınıf düzeyi, gelir durumu ve algılanan anne-baba tutumları da araştırmada demografik değişken olarak ele alınmıştır. Yapılan çalışmalarda cinsiyet (Özakar Akça ve diğerleri, 2018; Türkleş, Hacıhasanoğlu ve Çapar, 2008; Shapiro, Smith ve Reise, 1998), sınıf düzeyi (Erkanöz, 2004, Hamidi, Bildik ve Tatar, 2013), gelir durumu (Emiroğlu, Murat ve Bindak, 2011; Çuhadaroğlu ve Sonuvar, 1992) ve algılanan anne-baba tutumu (Güneş, 2015; Flett, Hewitt ve Singer, 1995) değişkenlerine göre depresyon düzeylerinin farklılaştığı görülmüştür. Bu araştırma kapsamında yordayıcı çalışmanın yanı sıra söz konusu demografik değişkenler açısından liseli ergenlerin depresyon düzeylerinin yeniden ele alınmasının okul tabanlı yapılacak çalışmalarda psikolojik danışmanlara katkı sağlayabileceği düşünülmektedir.

1.1. Araştırmanın Amacı

Bu çalışmanın temel amacı, sosyal görünüş kaygısı, ebeveyn ve akrana bağlanmanın ergenlerde depresyonu yordamadaki katkılarını incelemektir. Çalışmanın diğer amacı ise, ergenlerin depresyon düzeylerinin cinsiyet, sınıf, bağlanma stilleri ve sosyal görünüş kaygısı değişkenlerine göre farklılaş

farklılaşmadığını incelemektir. Bu amaç doğrultusunda aşağıdaki sorulara yanıt aranacaktır:

- 1.Sosyal görünüş kaygısı ile ebeveyn ve akrana bağlanmanın ergenlerin depresyon düzeylerini yordamadaki katkıları nedir?
- 2.Ergenlerin depresyon düzeyleri cinsiyet, sınıf, sosyo-ekonomik düzeyleri ve algılanan anne baba tutumu değişkenlerine göre farklılaşmakta mıdır?

2. YÖNTEM

Bu bölümde ergenlerde sosyal görünüş kaygısı, ebeveyn ve akrana bağlanmanın depresyonu yordamasını analiz edebilmek için araştırmanın modeli, çalışma grubu, veri toplama araçları ve analiz yöntemine yer verilmiştir.

2.1. Araştırma Modeli

Lise öğrencilerinde depresyonun yordanmasında sosyal görünüş kaygısı ile ebeveyn ve akrana bağlanma değişkenlerinin incelendiği bu çalışma betimsel tarama modelinde ilişkisel bir çalışmadır. Tarama modeli, geçmişte yaşanmış veya hala devam eden bir durumu bütün şekliyle betimlemek amacıyla gerçekleştirilen araştırmalar için kullanılan bir modeldir (Karasar, 2005). Araştırmanın bağımlı değişkeni ergen depresyonu; bağımsız değişkenleri ise sosyal görünüş kaygısı ile ebeveyn ve akrana bağlanmadır. Ayrıca çalışmada cinsiyet, sınıf, gelir durumu, algılanan anne baba tutumu gibi bağımsız değişkenlerin ergenlerin depresyon düzeylerine göre farklılaşıp farklılaşmadığı da ele alınmıştır.

2.2. Çalışma Grubu

Araştırmanın çalışma grubunu 2018-2019 eğitim-öğretim yılında Alanya’da bulunan liselerin 9., 10., 11. ve 12. sınıflarında farklı okul türlerinde öğrenim görmekte olan ve tesadüfi örnekleme yöntemiyle belirlenen 280’si (% 54.7) kız 232’si (% 45.3) erkek olmak üzere toplam 512 ergen oluşturmuştur. Öğrencilerin 242’si (% 47.3) Anadolu Lisesi, 147’si (% 28.7) Meslek Lisesi, 123’ü (% 24) Anadolu İmam Hatip Lisesi’nde öğrenim görmektedir. Çalışma grubunun 137’si (% 26.7) 9. sınıf, 136’sı (% 26.6) 10. sınıf, 128’i (% 25) 11. sınıf ve 111’i (% 24.7) 12. sınıf öğrencisidir.

2.3. Veri Toplama Araçları

Lise öğrencilerinin depresyon düzeyleri kapsamında ele alınan bu çalışmada, “Kişisel Bilgi Formu”, “Beck Depresyon Envanteri”, “Sosyal Görünüş Kaygısı Ölçeği”, “Ebeveyn ve Akrana Bağlanma Ölçeği Kısa Formu” kullanılmıştır.

2.3.1. Kişisel Bilgi Formu

Örneklem grubunun cinsiyet, sınıf düzeyleri, gelir durumu, algılanan anne baba tutumu bilgilerini elde etmek için araştırmacılar tarafından hazırlanan “Kişisel Bilgi Formu” kullanılmıştır. Gelir durumunu belirlemeye yönelik aralıklar Türk-İş (2019) verileri dikkate alınarak oluşturulmuştur.

2.3.2. Beck Depresyon Envanteri (BDE)

Beck Depresyon Envanteri, depresyonun duygusal, somatik, bilişsel ve motivasyona dayalı belirtilerini ölçen, klinik gözlemlerden elde edilen verilerle oluşturulmuş 21 maddeden oluşan bir araçtır. Türkçeye uyarlama ve geçerlik güvenirlik çalışmasını Hisli (1989) gerçekleştirmiştir. Geçerlik için Minnesota Çok Yönlü Kişilik Envanteri Depresyon alt ölçeği kullanılmıştır. Geçerliliğine ilişkin bulgularda ise farklı örneklemeler üzerinde Pearson Kolerasyon Katsayısı .47 ile .63 arasında değişen değerlerde bulunarak geçerli bir ölçek olduğu görülmüştür (Hisli, 1989). Bu çalışma kapsamında yapılan analiz sonucunda ise ölçeğin iç tutarlılık güvenirlik katsayısı (Cronbach α) .90 olarak bulunmuştur.

2.3.3. Sosyal Görünüş Kaygısı Ölçeği (SGKÖ)

Bu ölçek, Hart ve diğerleri (2008) tarafından geliştirilmiş ve Türkçe uyarlanması Doğan (2010) tarafından yapılmıştır. SGKÖ, tek boyutlu bir ölçme aracı olup toplam 16 maddeden oluşmaktadır. Ölçeğin kullanım amacı, bireylerin sosyal görünüş kaygılarını ölçmektir. Ölçeğin puan hesaplaması şu şekildedir: SGKÖ'den alınan puan arttıkça, sosyal görünüş kaygısı da artmaktadır. Ölçeğin yapı geçerliliğine ilişkin açımlayıcı faktör analizi sonucunda ölçeğin toplam varyansın % 42.72'sini açıkladığı, doğrulayıcı faktör analizinde modelin yeterli düzeyde uyum gösterdiği ve ölçüt geçerliliğinin de yeterli düzeyde olduğu uyarlama çalışmasında bulunmuştur. Ölçeğin güvenirlik katsayısı .93 olup, bu çalışma kapsamında yapılan analiz sonucunda ise iç tutarlılık katsayısı .92 bulunmuştur.

2.3.4. Ebeveyn ve Arkadaşlara Bağlanma Envanteri Kısa Formu

Ölçeğin orijinali Armsden ve Greenberg (1987) tarafından 28 madde olarak oluşturulmuş, kısa formu ise Raja, McGee ve Stanton (1992) tarafından geliştirilmiştir. Kısa formun Türkçeye uyarlaması ise Günaydın ve diğerleri (2005) tarafından yapılarak anne ve baba formlarının özellikleri üniversite öğrencileriyle sınanmıştır. Günaydın ve diğerleri (2005) yaptıkları geçerlik çalışmasında ölçeğin toplam varyansın anne formu için %43.45'ini, baba formu için %46.52'sini açıkladığı görülmüştür. İç tutarlılık katsayıları ise sırayla .88 ve .90 bulunmuştur. Bayraktar, Sayıl ve Kumru (2009) ise ölçeğin anne, baba ve akran formlarının ergenler üzerinde özelliklerini sınamış ve formların güvenirlik katsayılarının yeterli düzeyde (akran formu .73, ebeveyn formları .84) olduğu görülmüştür. Bu çalışmada ise iç tutarlılık güvenirlik katsayısı anne formunun .83, baba formunun .87 ve akran formunun .83 olduğu görülmüştür.

2.4. Verilerin Analizi

Elde edilen veriler bilgisayar ortamına araştırmacı tarafından aktarılarak SPSS-20 paket programıyla analizler yapılmıştır. Bağımsız değişkenlerin (sosyal görünüş kaygısı, ebeveyn ve akrana bağlanma) bağımlı değişkeni (depresyon) yordamadaki katkıları için çoklu regresyon analizi kullanılmıştır. Araştırmanın ikinci alt problemine uygun olarak ergenlerin depresyon düzeylerinin cinsiyet, sınıf, gelir durumu, algılanan anne baba tutumuna göre farklılaşıp farklılaşmadığını analiz etmek için t ve F (ANOVA) testlerinden yararlanılmıştır. Araştırmada anlamlılık düzey. 05 olarak kabul edilmiştir.

3. BULGULAR

Elde edilen veriler belirlenen araştırma modeli doğrultusunda uygun analiz yöntemleri ile analiz edilmiştir. Analizler sonucunda ulaşılan bulgulara bu bölümde yer verilmiştir.

3.1. Sosyal Görünüş Kaygısı ve Ebeveyn ve Akrana Bağlanma Değişkenlerinin Depresyonu Yordamadaki Katkılarına İlişkin Bulgular:

Sosyal görünüş kaygısı, anneye bağlanma, babaya bağlanma ve arkadaşa bağlanma değişkenlerinin öğrencilerin depresyon puanlarını yordama güçlerini belirlemeden önce değişkenler arasındaki ilişkiler incelenmiş ve bunun için korelasyon matrislerine bakılmıştır. Tablo 1.'de söz konusu değişkenlere ilişkin aritmetik ortalama, standart sapma ve korelasyon değerleri yer almaktadır.

Tablo 1: Depresyon, Sosyal Görünüş Kaygısı, Anne, Baba ve Arkadaşa Bağlanma Değişkenlerinin Aritmetik Ortalama StandartSapma ve Korelasyon Matrisi

	1	2	3	4	5
1.Depresyon	1				
2.Sosyal Görünüş Kaygısı	.41**	1			
3.Anneye Bağlanma	-.42**	-.29**	1		
4.Babaya Bağlanma	-.44**	-.24**	.54**	1	
5.ArkadaşaBağlanma	-.24**	-.26**	.18**	.23**	1
\bar{X}	16.41	36.45	46.50	43.39	45.83
SS	11.40	14.69	8.61	10.49	8.59

** p < .01

Tablo 1 incelendiğinde, depresyon puanlarının; sosyal görünüş kaygısı ile .41, anneye bağlanma ile -.42, babaya bağlanma ile -.44, arkadaşa bağlanma ile -.24 düzeyinde ilişki gösterdiği saptanmıştır. Bu değişkenlerin depresyonu yordanmasına ilişkin çoklu regresyon analizi sonuçları Tablo 2'de verilmiştir.

Tablo 2: Depresyonun Sosyal Görünüş Kaygısı, Anne, Baba ve Arkadaşa Bağlanma Değişkenlerine Göre Yordanmasına İlişkin Çoklu Regresyon Analizi Sonuçları

Değişken	B	Std. H.	Beta	t	p
Constant	37.240	3.675		10.134	.000
Sosyal Görünüş Kaygısı	.214	.030	.275	7.018	.000
Anneye Bağlanma	-.247	.059	-.186	-4.168	.000
Babaya Bağlanma	-.284	.048	-.261	-5.982	.000
Arkadaşa Bağlanma	-.105	.051	-.079	-2.061	.040

Multiple R=.57 R2=.32 Adj R2=.32 F(4-507)=61.80 p<.01

Tablo2 incelendiğinde sosyal görünüş kaygısı, anne, baba ve arkadaşla bağlanma değişkenleri birlikte depresyon puanları ile anlamlı ilişkiler vermekte olup (R=.57, R²=.32, p<.000), adı geçen değişkenlerin birlikte depresyona ilişkin varyansın yaklaşık % 32'sini açıklamaktadır. Tabloda standardize edilmiş regresyon katsayısı (Beta) ve regresyon katsayılarının anlamlılığına ilişkin t-testi sonuçlarına göre depresyonu en yüksek oranda sosyal görünüş kaygısının yordadığı ve bunu sırası ile babaya bağlanma, anneye bağlanma ve arkadaşla bağlanma değişkenlerinin izlediği görülmektedir.

3.2. Öğrencilerin Depresyon Puanlarının, Cinsiyet Değişkenine Göre Farklılaşp Farklılaşmadığına İlişkin Bulgular:

Öğrencilerin depresyon puanlarının cinsiyet değişkenine göre farklılaşma durumu “Bağımsız Gruplar İçin t-testi” ile analiz edilerek ve sonuçlara ilişkin n, ortalama (\bar{X}), standart sapma (SS) ve “t” değerleri Tablo 3’te verilmiştir.

Tablo 3: Öğrencilerin Cinsiyet Değişkenine Göre Depresyon Puanların Ortalama, Standart Sapma ve “t” Değerleri

Gruplar	n	\bar{X}	S	t
Depresyon	Kız	280	18.2	11.2
	Erkek	232	14.3	11.3

** p < .01

Tablo 3 incelendiğinde, kız öğrencilerin depresyon düzeylerinin erkeklerden daha fazla olduğu görülmektedir [t(510) = 3.91; p<.01].

3.3. Öğrencilerin Depresyon Puanlarının, Sınıf Düzeyi Değişkenine Göre Farklılaşp Farklılaşmadığına İlişkin Bulgular:

Öğrencilerin depresyon puanlarının sınıf değişkenine göre farklılaşma durumu “Tek Yönlü Varyans Analizi” ile incelenmiş ve sonuçlara ilişkin n, ortalama (\bar{X}), standart sapma (SS) ve “F” değerleri Tablo 4’te verilmiştir.

Tablo 4:Öğrencilerin Sınıf Düzeyi Değişkenine Göre Depresyon Puanlara İlişkin ANOVA Sonuçları

	Sınıf	n	\bar{X}	S	F	Anlamlı Fark
Depresyon	9. Sınıf	137	15.52	12.62	1.806	---
	10. Sınıf	136	18.34	11.99		
	11. Sınıf	128	15.71	10.56		
	12. Sınıf	111	15.94	9.77		

(p>.05)

Tablo 4 incelendiğinde, sınıf düzeyi değişkenine göre, depresyon puanları arasında istatistiksel olarak herhangi bir farklılaşma görülmemektedir [F(4-512)=1.806; p>.05].

3.4. Öğrencilerin Depresyon Puanlarının, Gelir Durumuna Göre Farklılaşım Farklılaşmadığına İlişkin Bulgular:

Öğrencilerin depresyon puanlarının gelir durumu değişkenine göre farklılaşım durumu “Tek Yönlü Varyans Analizi” ile incelenmiş ve sonuçlara ilişkin n, ortalama (\bar{X}), standart sapma (SS) ve “F” değerleri Tablo 5’te verilmiştir.

Tablo 5:Öğrencilerin Gelir Durumu Değişkenine Göre Depresyon Puanların Ortalama, Standart Sapma ve ANOVA Sonuçları

	Gruplar	n	\bar{X}	S	F	Anlamlı fark
Depresyon	2020 altı	167	18.78	11.79	4.073**	2020 altı>2020-4000
	2020-4000	239	15.01	9.96		
	4000-6500	73	16.54	13.14		
	6500 üstü	33	14.24	13.41		

** p < .01

Tablo 5 incelendiğinde, öğrencilerin gelir durumu değişkenine göre, depresyon puanları arasındaki farkın anlamlı olduğu görülmüştür [F(3-508)=4.073; p<.01]. Gruplar arasında görülen farkın kaynağını belirlemek amacıyla verilere post-hoc testlerden Scheffe uygulanmıştır. Buna göre, ailesinin gelir durumu 2020 TL’nin altında olan öğrencilerin, gelirleri 2020-4000 TL arasında olan öğrencilere göre depresyon düzeylerinin daha yüksek olduğu görülmektedir.

3.5. Öğrencilerin Depresyon Puanlarının, Algılanan Anne Baba Tutumuna Göre Farklılaşım Farklılaşmadığına İlişkin Bulgular:

Öğrencilerin depresyon puanlarının algılanan anne baba tutumu değişkenine göre farklılaşım durumu “Tek Yönlü Varyans Analizi” ile incelenmiş ve sonuçlara ilişkin n, ortalama (\bar{X}), standart sapma (S) ve “F” değerleri Tablo 6’da verilmiştir.

Tablo 6: Öğrencilerin Algılanan Anne Baba Tutumu Değişkenine Göre Depresyon Puanlarının Ortalama, Standart Sapma ve ANOVA Sonuçları

Gruplar	n	\bar{X}	S	F	Anlamli fark
Otoriter	23	23.30	13.73		
Koruyucu	56	18.78	12.17		
İlgisiz	16	24.68	14.06		Demokratik<
Tutarsız	109	18.47	12.44	8.733**	Otoriter, İlgisiz,
Serbest	20	20.30	11.02		Tutarsız
Mükemmeliyetçi	46	18.47	10.90		
Demokratik	242	13.02	9.24		

** p < .01

Tablo 6 incelendiğinde, öğrencilerin algılanan anne baba tutumu değişkenine göre, depresyon puanları arasındaki farkın anlamlı olduğu görülmüştür [F(3–508)=4.073; p<.01]. Gruplar arasında görülen farkın kaynağını belirlemek amacıyla verilere post-hoc testlerden Scheffe uygulanmıştır. Öğrencilerin algılanan anne baba tutumu değişkenine göre, anne-babasının demokratik tutumu olduğunu düşünenler ile otoriter, ilgisiz ve tutarsız tutumu olduğunu düşünenler arasında depresyon puanları açısından anlamlı farklılık olduğu anlaşılmaktadır. Diğer bir deyişle, anne-babalarının tutumlarını otoriter, ilgisiz veya tutarsız olarak algılayan öğrencilerin, demokratik anne babaya sahip öğrencilere göre, depresyon düzeylerinin daha yüksek olduğu görülmektedir.

4. TARTIŞMA

Araştırmadan elde edilen sonuçlara göre, depresyon ile en yüksek düzeyde korelasyon veren sosyal görünüş kaygısı, anneye bağlanma, babaya bağlanma ve arkadaşına bağlanma değişkenleri regresyon analizine dahil edilmiş; bu değişkenler arasında en yüksek yordama katkısını sosyal görünüş kaygısı değişkeninin sağladığı görülmüştür. Sosyal görünüş kaygısından sonra ise en yüksek yordama katkısını sırayla babaya bağlanma, anneye bağlanma ve arkadaşına bağlanma değişkenlerinin izlediği görülmüştür.

Sosyal görünüş kaygısının depresyonu yordamasına ilişkin ulaşılabilen literatürde çalışmayla karşılaşılmamıştır. Bununla birlikte araştırma bulguları sosyal görünüş kaygısı ile depresyonun pozitif yönde anlamlı ilişkisi bulunduğunu belirten sonuçlarla (Özcan, 2017; Özcan ve diğerleri, 2013; Claes ve diğerleri,2012) uyumludur. Özcan ve diğerleri (2013) araştırmalarında ayrıca depresyonun sosyal görünüş kaygısını yordadığını rapor etmişlerdir. Diğer yandan, Karadağ ve Sölpük'ün (2018) yaptığı meta-analiz çalışmasında kaygı ve depresyonun yüksek düzeyde pozitif ilişkisinin olduğu görülmüştür. Sosyal

görünüş kaygısının da kaygının bir türü olduğu düşünüldüğünde bu sonucun uyumlu olduğu söylenebilir. Depresyon akran ilişkileri zayıf ergenlerde daha yoğun görülmektedir (Sanrock, 2012). Sosyal görünüş kaygısı yaşayan ergenler sosyal ortamlardan daha fazla uzaklaşmakta ve arkadaş ilişkileri zayıf olmaktadır. Ayrıca bazı araştırma sonuçları sosyal görünüş kaygısı arttıkça benlik saygısının düşmekte olduğunu göstermiştir (Kılıç ve Karakuş, 2016; Işıkol Özge, 2013; Şahin, 2012). Bu durum da depresyon için bir risk faktörü oluşturmaktadır. Özellikle ergenlik döneminde bedendeki değişimlere odaklanması ve “benmerkezci” düşüncenin artması söz konusudur. Böylece herkesin ergenin görünüşüne odaklandığı düşüncesi, sosyal görünüş kaygısı sorununu ortaya çıkarabileceği ve bu kaygının sosyal ortamlardan uzaklaşmak, üzgün, sıkıntılı, karamsar hislere kapılmak, kendisinden nefret etmek gibi depresif belirtilerin ortaya çıkmasına neden olabileceği düşünülmektedir.

Depresyonu yordamada katkısı en fazla olan ikinci değişkenin babaya bağlanma ve üçüncü değişkenin ise anneye bağlanma olduğu araştırma bulgularında görülmüştür. Literatüre bakıldığında bağlanma stillerinin depresyonla ilişkisini ortaya koyan çeşitli araştırmalar mevcuttur. Ancak birçok araştırma ebeveyne bağlanma (Eberhart ve Hammen, 2006;Küt, 2018 Salahur, 2010) yönünden durumu genel olarak ele almakta, ebeveyn bağlanmasında da babaya bağlanma göz ardı edilmektedir. Bu çalışmada iki bağlanma figürü ayrı olarak ele alındığında babaya bağlanmanın ergen depresyonunu yordamadaki katkısının anne bağlanmasından daha fazla olduğu görülmüştür. Literatürde ebeveyne güvensiz bağlanmanın (korkulu ve/veya kaçınmacı) depresyonu yordadığı sonucu Küt(2018), Salahur (2010) ve Eberhart ve Hammen’in (2006) çalışma bulgularıyla uyumludur. Babaya bağlanmanın depresyonu yordamasına ilişkin çalışma ise oldukça sınırlıdır. Agerup ve diğerleri (2015) çalışmasında depresyonun kalıcılığını baba ve anneye bağlanmanın yordadığı sonucuna varılmıştır. Kosutic ve diğerleri (2019) çalışmalarında ise babaya bağlanmanın depresyonla ilişkili olduğu görülmüştür. Araştırma sonucunun literatürle uyumlu olduğu görülmektedir. Ergenlik problemlerinin ele alındığı ilişkisel çalışmalarda baba sevgisinin anne sevgisi kadar ya da bazen daha fazla ayırd edici katkısının olduğu görülmüştür. Rohner ve Veneziano’nun (2001) çalışmasında depresyonda baba sevgisinin tek yordayıcı olduğu bulunmuştur. McDonald (1988) yaptığı çalışmada babalarına daha az sevgi gösterisinde bulunan çocukların akranları tarafından daha az ilgi gördüğünü ifade etmiştir. Babaya bağlanma ergenlerin sosyal yetkinliklerini anneye bağlanmaya göre daha fazla arttırdığı da bilinmektedir (Rice, Cunningham ve Young, 1997). Kılıç Yıldız ve Dağ (2017) ise ebeveyn kabul ya da red

düzeyinin depresyonu yordadığı, özellikle de babadan algılanan red düzeyinin belirleyici olduğunu bulmuştur.

Regresyon bulgularına göre ergenlerin depresyon düzeylerini üçüncü sırada yordayan değişkenin anneye bağlanma olduğu görülmektedir. Birçok araştırmada depresyon ve anneye güvenli bağlanma arasında negatif yönde anlamlı bir ilişki olduğu görülmektedir (Yedilioğlu, 2017; Arifoğlu, 2016; Gül, 2016; Güneş, 2015; Mikulincer ve Shaver, 2007; Lopez ve Gormley, 2002; Vivona 2000). Agerup ve diğerlerinin (2015) araştırmasında da anneye bağlanmanın hem depresyonun başlamasını hem de depresyonun kalıcılığını yordadığı bulunmuştur. Araştırma bulgusunun literatürle uyumlu olduğu görülmektedir. Bağlanma bebeklikte temeli atılan ve hayat boyu devam eden bir süreçtir. Güvenli bağlanmanın ilk figürünün anne olduğu, hatta anneye bağlanmanın gebelikte başladığı düşünülmektedir (Akarsu, Tuncay ve Alsaç, 2017). Öyle ki, bebek doğumda ilk ayrılık kaygısını yaşamakta ve anne ile ten teması ile sakinleşebilmektedir. Hem bağlanma kuramının temelleri hem de araştırmalar anne bağlanması üzerinde yoğunlaşmaktadır. Bebeklikte annelerine güvenli bağlanan kişilerin yeterli ilgi ve sevgiyi aldığı için yetişkinlikte kaygı ve stresle daha kolay baş edebilen, daha kolay ilişki kurabilen ve problem çözme becerisi yüksek kişiler olmakta bu da depresyona karşı koruyucu faktörler olarak ortaya çıkmaktadır. Güvensiz bağlanma ise bireyin düşük güven algısı olmasına, herhangi bir stresle karşılaştığında bununla nasıl baş edecekleri konusunda kendilerini yetersiz hissetmelerine ve böylece depresyona daha fazla yatkın olmalarına neden olur (Cummings ve Cicchetti, 1990; Kobak, Sudler ve Gamble, 1991). Cummings ve Cicchetti (1990).

Bulgulara göre depresyonu yordayan son değişkenin arkadaşına bağlanma olduğu görülmüştür. Millings ve diğerleri (2012) araştırmalarında arkadaşına bağlanma tarzının depresyonu yordadığını ortaya koymuştur. Ayrıca arkadaşına bağlanma ile depresyon arasında negatif yönde ilişki olduğu birçok araştırma tarafından raporlanmıştır (Kullik ve Petermann, 2019; Lu ve diğerleri, 2019; Kopala-Sibley ve diğerleri, 2012; Armsden ve diğerleri, 1990). Bu bağlamda araştırma bulguları literatürle uyumludur. Ebeveynin sağlaması gereken güvenlik ve duygusal destek gibi özelliklerin akranlarca karşılanmaya başlanması ile birlikte bağlanma ebeveynlerden akranlara doğru geçmeye başlar (Hazan ve Shaver, 1994). Ergenlik dönemi anne babadan bağımsızlaşmayı da gerektirirken ergen bu boşluğu arkadaşları ile doldurmaya başlamaktadır. Böylece arkadaşına bağlanma oluşmakta ve ergenin duygu ve davranışlarına etki etmektedir. Ergenlikte akran grubu içinde kabul görmek ve onaylanmak son derece önemlidir. Her ne kadar ebeveynler tarafından akran grubu “tehlike” olarak atfedilse de arkadaş grubu içinde olmak ergenin sosyal beceri ve yaşantılar edinmesinde olumlu etkiye sahiptir (Demir,

Baran ve Ulusoy, 2005). Arkadaşa güvensiz bağlanan ergenlerin, yeterli kabulü görmekte zorlanarak bu desteği akranlarından da karşılamaması beklenir bir durumdur. Böylece depresif belirtiler gösterebileceği düşünülmektedir. Ayrıca çocukluktaki aile ilişkileri ergenlikte akran ilişkilerinin de temelini oluşturmaktadır (Demir ve diğerleri, 2005). Ebeveynlerine güvenli bağlananların arkadaşlarına da güvenli bağlanabileceği düşünüldüğünde arkadaşına bağlanmanın depresyonu yordamadaki katkısına ebeveyn bağlanmasının da etkisi olabileceği ifade edilebilir.

4.1. Cinsiyet ve Depresyon

Cinsiyet değişkenine göre puanlar değerlendirildiğinde kız öğrencilerin depresyon düzeylerinin erkeklerden daha yüksek olduğu görülmüştür. Bu sonuç pek çok araştırma sonucu ile uyumludur (Özakar Akça ve diğerleri, 2018; Yolalan, 2013; Emiroğlu ve diğerleri, 2011; Türkleş ve diğerleri, 2008; Erkanöz, 2004; Cyranowski 2000; Vatansever, 1999; Shapiro, Smith ve Reise, 1998; Mearns, 1991; Shapiro ve diğerleri, 1991; Blackburn, 1987). Toplumsal cinsiyet rolleri göz önünde bulundurulduğunda “kadın” olmak ve “duygusallık” özleşmiştir denilebilir. Bununla birlikte erkeğin daha güçlü olması gerektiği, “erkekler ağlamaz” dayatması gibi erkeği olumsuz yaşam olaylarına karşı güçlendiren birçok ifade bulunurken “kız gibi ağlamak” “kız gibi küsmek” gibi ifadeler kadının depresyon belirtiler göstermesini kolaylaştırıyor olabilir. Bunun yanında mizaç olarak kadın cinsiyetin daha kırılgan olması, kızların daha erken ergenliğe girerek aylık döngü içinde hormonal değişikliklerin olmasının da depresyon için bu farkı açıklayabileceği düşünülmektedir.

4.2. Sınıf Düzeyi ve Depresyon

Yapılan analize ilişkin bulgularda sınıf düzeyine göre öğrencilerin depresyon düzeylerinde anlamlı herhangi bir değişiklik olmadığı görülmüştür. Bu bulgu Erkanöz (2004), Hamidi ve diğerleri (2013), Türkleş ve diğerleri (2008), Yolalan (2013), Öner (2015), Korkmaz (2017) ve Özcan’ın (2017) bulgularını desteklemektedir. Bununla birlikte literatürde sınıf düzeyi (yaş) değişkeninin depresyonla ilişkisinin olduğunu ortaya koyan araştırmalar da mevcuttur (Özakar Akça ve diğerleri, 2018; Öztıp ve diğerleri, 2011). Özakar Akça ve diğerleri (2018) araştırmalarında 18 yaşında (12. sınıf) olan öğrencilerin 15, 16 ve 17 yaşında (9., 10., 11. sınıf) olanlara göre depresyon düzeylerinin daha yüksek olduğunu bulmuştur. Lise son sınıf öğrencilerinin sınava hazırlanmaları nedeniyle daha stresli bir dönemde olduklarından depresyon belirtilerin daha fazla olması beklenebilir. Araştırmada ve bulguları destekleyen diğer araştırmalarda sınıf düzeyi değişkeninin depresyon düzeylerinde anlamlı bir fark , lise öğrencilerinin ergenlik döneminde olmalarından dolayı benzer ya da aynı gelişim sürecini yaşamalarıyla açıklanabilir (Erkanöz, 2004). Bunun yanında her sınıf düzeyinin kendine özgü

sorunlarının oluşu da aradaki farkı ortadan kaldırabilir. Örneğin 9. sınıf öğrencilerinin okula uyum sağlamaya çalışırken, 10. sınıf öğrencilerinin alan seçimi yapmaları ya da 12. sınıf öğrencilerinin sınav sürecinde olmaları depresyon puanları arasında farklılaşma yaratmamış olabilir.

4.3. Gelir Durumu ve Depresyon

Araştırmanın gelir durumu değişkenine göre ailesinin geliri 2020 TL'nin altında olan öğrencilerin geliri 2020-4000 TL arasında olan öğrencilere göre depresyon düzeylerinin daha yüksek olduğu görülmektedir. Çeşitli araştırmalarda düşük sosyoekonomik düzeyin depresyon düzeyini arttırdığı sonucuna ulaşılmıştır (Özcan, 2017; Emiroğlu ve diğerleri, 2011; Erözkan, 2005; Gökçakan, 1997; Öy, 1995; Çuhadaroğlu ve Sonuvar, 1992). Psikiyatrik bozukluklarda ekonomik ve toplumsal değişkenlerin en önemli yordayıcılar haline geldiği; işsizlik, yoksulluk, göç, stresli yaşam olayları, travma, aile dinamikleri, cinsiyet rolleri ve kültürel özelliklerle birlikte gelen ekonomik zorlukların hem ruhsal bozuklukların oluşmasında hem de süregelen hale gelmesinde en etkili değişkenler olduğu giderek kabul görmektedir (Kaya, 2007). Türkiye'de açlık sınırı olan 2020 TL'nin (Türk-iş, 2019) altında yaşamak, fizyolojik ihtiyaçların bile karşılanamamasına neden olmakta ve bu her yönden büyük bir stres kaynağı olmaktadır. Bu yoğun stres altında depresyon belirtilerin yüksek oranda görülmesi beklen bir sonuçtur denilebilir. Sosyo-ekonomik yetersizlik bir yandan depresyona neden olabileceği gibi diğer yandan depresif belirtilerin azaltılması ve tedavi edilmesi için de gerekli maddi kaynağın olmayışı depresyonun devam etmesine neden olmaktadır. Düşük sosyoekonomik düzeye sahip depresyon hastalarının sağlık hizmetlerinden de düşük oranda yararlanabildiği bilinmektedir (Lorant, Kampfl ve Seghers, 2003). Ergenlik döneminde ailenin ekonomik sıkıntı içinde olması ebeveynlerin ergenin sorunlarından çok ekonomik konulara odaklanmasına, yeterli ilgi ve sevgiyi yansıtamamasına neden olabilir. Bunun yanında ergenin ekonomik zorluklar nedeniyle akran ortamına ve birçok sosyal aktiviteye katılımı güçleşebilir ve akran desteğini de yeterince alamayabilir. Böylece hem aileden hem de akranlarından yeterli psikolojik destek alamamanın depresyon belirtilerine neden olabileceği düşünülmektedir.

4.4. Algılanan Anne Baba Tutumu ve Depresyon

Sonuçlara göre, anne-babasını otoriter, ilgisiz veya tutarsız olarak algılayan öğrencilerin anne-babasını demokratik olarak algılayan öğrencilere göre depresyon düzeylerinin daha yüksek olduğu görülmektedir. Depresyon ile anne baba tutumları arasındaki ilişkiyi inceleyen birçok araştırmada demokratik anne baba tutumu ile hatalı (otoriter, ilgisiz, tutarsız) anne baba tutumu olduğunu algılayanların depresyon düzeylerinin farklılaştığı, demokratik anne baba tutumu olduğunu

algılayanların depresyon düzeyinin azaldığı bulunmuştur (Güneş, 2015; Erözkan, 2009; Meadows, Brown, ve Elder, 2006; Kutlu ve diğerleri, 2005; Sayiner, Köknel ve Turanlı, 2005; Vatansever, 1999; Düzgün, 1995; Flett ve diğerleri, 1995; Öztürk, 1990). Anne babaların demokratik ve destekleyici tutumlarının yetersizliği, hatalı anne baba tutumlarını oluşturmaktadır. Böylece yaşanan aile içi çatışma, babanın katı ve anneye yardımcı olmayan davranışları ergenlerde depresyon, düşük özgüven ve davranış bozukluklarına yol açmaktadır. Anne babalarının haksızlık yaptığını, anlaşılmas ve hoşgörüsüz olduklarını düşünen ergenler depresyon yaşayabilmektedirler (Erözkan, 2009).

Aslan ve Balkıs (2014) araştırmalarında en fazla otoriter-baskıcı aile tutumuna sahip ve daha sonra ise duyarsız-tutarsız aile tutumuna sahip ergenlerde görülen problem davranışların (anti-sosyal davranışlar, alkol ve sigara kullanımı, intihar eğilimi, beslenme alışkanlıkları ve okul terki) diğer akranlarından daha yüksek olduğu sonucuna ulaşmıştır. Otoriter anne baba tutumu olan ailede baskı ve ceza son derece fazladır. Bununla birlikte ergenin ihtiyaçlarından çok anne babanın istekleri önemlidir. Böyle bir aile ortamında bulunan ergenlerin sosyal ortamlardan uzaklaşması, destek kaynaklarından mahrum kalması, benlik saygısının düşük olması muhtemeldir. Bütün bu etmenlerin ergenin depresyon yaşamasına neden olabileceği düşünülmektedir. İlgisiz anne baba tutumu ergenin hem fizyolojik hem psikolojik ihtiyaçların yeterli düzeyde karşılanmamasına sebep olurken, kendisini değersiz hissetmesine neden olmaktadır. İlgisiz anne baba tutumuna sahip öğrencilerin kişisel ve sosyal uyum düzeyleri düşüktür (Bostan, 1993). Bunun yanında bu öğrencilerin yüksek düzeyde olumsuz benlik algısına sahip oldukları ve başkaları ile yakınlık kurmakta zorlanan bireyler olduğu bilinmektedir (Akbaba, 1988). Anne baba tutumları içinde tutarsız davranışlar da otoriter ve ilgisiz tutum gibi ergen depresyonunu arttırmaktadır. Anne babaların bir hoşgörülü, bir otoriter tavır göstermesi olarak tanımlanan tutarsız anne baba tutumu çocuğun da tutarsız davranışlar sergilemesine ve davranış problemlerine yol açmaktadır (Öztürk, 2017). Hatalı anne-baba tutumlarının yanında demokratik anne baba tutumuyla güven verici, destekleyici ve hoş görülü bir biçimde çocuğa yaklaşılması sosyal ve duygusal gelişim açısından en uygun etkileşim biçimidir (Kandır ve Alpan, 2008). Diğer yandan, ebeveynlerini demokratik olarak algılayanların özellikle baskıcı ve otoriter algılayanlara göre daha bağımsız oldukları, benlik algılarının daha olumlu olduğu ve sosyal uyumlarının daha yüksek olduğu düşünülmektedir.

5. SONUÇ VE ÖNERİLER

Araştırmadan elde edilen sonuçlara göre, ergenlerde depresyonu yordayan dört değişken arasından en yüksek yordama katkısını sosyal görünüş kaygısının

sağladığı ve bunu sırasıyla babaya bağlanma, anneye bağlanma ve arkadaşla bağlanma değişkenlerinin izlediği görülmektedir. Ergenlerde depresyon ile cinsiyet, gelir durumu ve algılanan anne baba tutumu arasında anlamlı fark bulunmuştur. Sınıf düzeyine göre ise anlamlı fark bulunmamıştır. Cinsiyete göre kız öğrencilerin, gelir durumuna göre asgari ücretin altında geliri olan ailelerden gelenlerin ve anne-bana tutumlarını otoriter, ilgisiz ve tutarsız olarak algılayanların depresyon düzeylerinin daha yüksek olduğu görülmüştür. Elde edilen bu sonuçlara göre; okullarda ya da ergenlerle çalışılan merkezlerde, ergenlerin depresyon belirtilerinin azalmasını sağlamak ve ortaya çıkmasını önlemek amacıyla sosyal görünüş kaygısı yaşayan ergenlerin tespit edilmesi ve sosyal görüş kaygısının azaltılmasına yönelik çalışmalar yapılabilir. Okul psikolojik danışma ve rehberlik hizmetleri çerçevesinde anne babaya güvenli bağlanma, ergenle iletişim, anne baba tutumları konularında eğitimler yapılabilir.

Babaya bağlanmanın anneye bağlanmadan daha fazla depresyonu yordadığı sonucundan hareketle babalarla çocukların ilişkilerinin güçlendirilmesine yönelik çalışmalar yapılabilir (baba-çocuk günleri kapsamında babalar ve çocukları sportif, sosyal, kültürel faaliyetleri artırılabilir). Diğer taraftan arkadaşla bağlanma düzeylerini arttırmak için okul içi ve dışında etkinlikler düzenlenebilir, akran destek grupları oluşturulabilir. Dışlanan ve yalnız öğrencilerin tespiti için sosyogram gibi ölçme araçlarına başvurulabilir ve tespit edilen öğrencileri kaynaştırmaya yönelik ayrıca bireysel ve grup çalışmaları gerçekleştirilebilir.

Araştırmada kız öğrencilerin depresyon puanlarının yüksek olması göz önüne alınarak okullarda rehberlik hizmetleri kapsamında anne babalara, öğretmenlere, öğrencilere ve diğer kurum personellerine yönelik eğitimler yapılarak kadın olmanın depresyon üzerindeki çevresel etkilerinin azaltılması sağlanabilir. Gelir durumunun depresyon üzerindeki etkisi nedeniyle okullarda ekonomik durumu düşük olan öğrenciler tespit edilerek maddi ve psikolojik yönden desteklenmesi sağlanarak; sosyal hizmetler müdürlüğü, sosyal yardımlaşma vakfı gibi kurumlarla işbirliği yapılabilir. Hatalı anne baba tutumlarının azaltılmasına yönelik olarak ise okullarda demokratik anne baba tutumunu geliştirmeye dönük ailelere psiko-eğitim çalışmaları gerçekleştirilebilir.

KAYNAKÇA

- Agerup T., Lydersen, S., Wallander, J. ve Sund, A. M. (2015). Associations between parental attachment and course of depression between adolescence and young adulthood. *Child Psychiatry Hum Development*, 46, 632–642.
- Akarsu, R. H., Tuncay, B. ve Alsaç, S. Y. (2017). Anne-bebek bağlanmasında kanıta dayalı uygulamalar. *Gümüşhane Üniversitesi Sağlık Bilimleri Dergisi*, 6(4), 275-279.

- Amerikan Psikiyatri Birliği, (2013). *DSM-V tam ölçütleri* (E. Köroğlu, Çev.) Ankara: Boylam Psikiyatri Enstitüsü.
- Arifoğlu, B., 2016. *Ergenlerde ebeveyne bağlanma ile depresyon arasındaki ilişkide dil kullanımı ve içgörünün aracılık etkisi*, (Yayımlanmamış yüksek lisans tezi). Okan Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul.
- Armsden, G. C., Mccauley, E., Greenberg, M. T., Burke, P. M. ve Mitchell, J. R. (1990). Parent and peer attachment in early adolescent depression. *Journal of Abnormal Child Psychology*, 18(6), 683–697.
- Bartholomew, K. ve Horowitz, L. M. (1991). Attachment styles among young adults: A test of a four-category model. *Journal of Personality and Social Psychology*, 61(2), 226-244.
- Bayraktar, F., Sayıl, M. ve Kumru A. (2009). Liseli ergenler ve üniversiteli gençlerde benlik saygısı: ebeveyn ve akrana bağlanma, empati ve psikolojik uyum değişkenlerinin rolü. *Türk Psikoloji Dergisi*, 24(63), 48-63.
- Berk, L. (2013). *Çocuk gelişimi*. (A. Dönmez, Çev). İstanbul: İmge Kitabevi.
- Blackburn, I. M. (1996) *Depresyon ve başa çıkma yolları*. (M.K. Şahin ve R.N. Rugancı, Çev.). İstanbul: Remzi Kitabevi.
- Bostan, S. (1993). *14-16 yaş ergenlerinin uyum düzeylerinin ve ana-baba tutumlarının incelenmesi*. (Yayımlanmamış yüksek lisans tezi). Ankara Üniversitesi Fen Bilimleri Enstitüsü, Ankara.
- Bowlby, J. (1969). *Bağlanma*. (T. V. Soylu, Çev.) İstanbul: Pinhan Yayıncılık.
- Cash, T. F. ve Fleming, E. C. (2002). The impact of body image experiences: Development of the body image quality of life inventory. *Journal of Eating Disorder*, 31, 455-460.
- Claes, L., Hart, T. A., Smits, D., Van den Eynde, F., Mueller, A. ve Mitchell, J. E. (2012). Validation of the social appearance anxiety scale in female eating disorder patients. *European Eating Disorders Review*, 20(5), 406–409.
- Crol, J. (2005). Body image and adolescents. *Guidelines for Adolescent Nutrition Services*, 13, 155-166.
- Cyranowski, J. M. (2000), Adolescent onset of the gender difference in lifetime rates of major depression: a theoretical model. *Archives of general psychiatry*, 57(6).
- Çuhadaroğlu F ve Sonuvar, B. (1992) Adolesanlarda depresyon. *NöroPsikiyatri Arşivi*, 29, 145–150.
- DeKlyen, M. ve Greenberg, M. T. (2008). Attachment and psychopathology in childhood. J. Cassidy & P. R. Shaver (Eds.). *Handbook of attachment: Theory, research, and clinical applications* içinde (s. 637-665). New York, NY, US: The Guilford Press.

- Demir, N. Ö., Baran, A. G. ve Ulusoy, D. (2005). Türkiye’de ergenlerin arkadaş-akran grupları ile ilişkileri ve sapmış davranışlar: Ankara örnekleme. *Bilig*, 32, 83-108.
- Doğan, T. (2009). *Bilişsel ve kendini değerlendirme süreçlerinin sosyal anksiyete açısından incelenmesi* (Yayımlanmamış doktora tezi). Sakarya Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Sakarya.
- Doğan, T. (2010). Sosyal görünüş kaygısı ölçeği’ nin (SGKÖ) Türkçe uyarlaması: Geçerlik ve güvenirlik çalışması. *Hacettepe Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 39, 151-159
- Düzgün, M. (1995). *Lise öğrencilerinin psikolojik belirtileri ile ana-baba tutumları arasındaki ilişkiler*, (Yayımlanmamış doktora tezi). Atatürk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Erzurum.
- Eberhart, N. K., ve Hammen, C. L. (2006). Interpersonal predictors of onset of depression during the transition to adulthood. *Personal Relationships*, 13, 195–206.
- Ekşi, H., Kardeş, S., İnci, O. (2018). Üniversite öğrencilerinin ana baba bağlanma düzeyleri ve sosyal görünüş kaygılarının sahte benlik algılarını yordayıcılığı. *Anemon Muş Alparslan Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 6(18) 155-163.
- Emiroğlu, M., Murat, M. ve Bindak, R. (2011). Lise son sınıf öğrencilerinin depresyon düzeylerini yordayan sosyo-demografik değişkenlerin belirlenmesi. *Elektronik Sosyal Bilimler Dergisi*, 10(38), 262-274.
- Eng, W., Heimberg, R. G., Hart, T. A., Schneier, F. R. ve Liebowitz, M. R. (2001). Attachment in individuals with social anxiety disorder: The relationship among adult attachment styles, social anxiety, and depression. *Emotion*, 1(4), 365–380.
- Erkanöz, A. (2004). Lise öğrencilerinin sosyal karşılaştırma ve depresyon düzeylerinin bazı değişkenlere göre incelenmesi. *Muğla Üniversitesi SBE Dergisi*, 13, 1-18.
- Erözkan, A. (2005). Üniversite öğrencilerinin kişilerarası duyarlılık ve depresyon düzeylerinin bazı değişkenlere göre incelenmesi. *Muğla Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, (14), 129-155.
- Erözkan, A. (2009). İlköğretim sekizinci sınıf öğrencilerinde depresyonun yordayıcıları. *Elementary Education Online*, 8(2), 334-345.
- Eryüksel N., G., Akün E. (2003) Depresyonu olan ergenler ile ana-babalarının aile ilişkilerinin ve bilişsel çarpıtmalarının incelenmesi. *Türk Psikoloji Dergisi*, 18(51), 59-73.
- Flett, G. ve Hewitt P.L. (2002). Perfectionism and maladjustment: An overview of theoretical, definitional and treatment issues. G. Flett ve P. L. Hewitt (Ed.).

- Perfectionism: Theory, research, and treatment.* Washington DC: American Psychological Association.
- Gökçakan, N. (1997). *Çeşitli derecelerdeki depresyonun giderilmesinde Beck'in bilişsel terapisinin etkililiğinin incelenmesi* (Yayımlanmamış doktora tezi). Karadeniz Teknik Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Trabzon.
- Gül, Ç., 2016. *Eşçinsel yönelimde depresyon ve bağlanma ilişkisinin incelenmesi.* (Yayımlanmamış yüksek lisans tezi). Beykent Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul.
- Günaydın, G., Selçuk, E., Sümer, N., Uysal A. (2005). Ebeveyn ve arkadaşlara bağlanma envanteri kısa formunun psikometrik açıdan değerlendirilmesi. *Türk Psikoloji Yazıları*, 8(16) 13-23.
- Güneş, Ö. (2015). *5395 sayılı çocuk koruma kanunu kapsamında danışmanlık tedbiri uygulanan adölesanların depresyon düzeyleriyle ana baba tutumları ve bağlanma stilleri arasındaki ilişkinin incelenmesi* (Yayımlanmamış yüksek lisans tezi). İstanbul Arel Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul.
- Hamidi, F., Bildik, T., ve Tatar, A. (2013). Ergenlerde depresyon ile ilişkili koruyucu ve risk etkenleri: Karşılaştırmalı bir çalışma. *Anadolu Psikiyatri Dergisi*, 14, 145-151.
- Hart, E. A., Leary, M. R. ve Rejeski, W. J. (1989). The measurement of social physique anxiety. *Journal of Sport and Exercise Psychology*, 11, 94-104.
- Hart, T. A., Flora, D. B., Palyo, S. A., Fresco, D. M., Holle, C., ve Heimberg, R. C. (2008). Development and examination of the social appearance anxiety scale. *Assessment*, 15, 48-59.
- Haspolat Özcan, A. (2015). *Bağlanma ile öfke düzeyi ve ifadesi arasındaki ilişkide erken dönem uyumsuz şemaların aracı rolü* (Yayımlanmamış yüksek lisans tezi). Ufuk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Ankara.
- Hazan, C. ve Shaver, P.R. (1990). Love and work: An attachment-theoretical perspective. *Journal of Personality and Social Psychology*, 59(2), 270-280.
- Hisli, N. (1989). Beck depresyon envanterinin üniversite öğrencileri için geçerliği ve güvenilirliği. *Psikoloji Dergisi*, 7(23), 3-13.
- Ijzendoorn, M. H. (1995). Adult attachment representations, parental responsiveness, and infant attachment: A meta-analysis on the predictive validity of the adult attachment interview. *Psychological Bulletin*, 117(3) 387-403.
- Işıkol Özge, F. (2013). *İlköğretim II. kademe öğrencilerinin sosyal görünüş saygıları ile benlik saygıları arasındaki ilişkinin incelenmesi*(Üsküdar ilçesi

- örneği), (Yayımlanmamış yüksek lisans tezi). Yedi Tepe Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul.
- Karadağ, E., Sölpük, N, (2018). Depresyon ve kaygı belirtileri arasındaki ilişki: Bir meta-analiz çalışması. *Düşünen Adam The Journal of Psychiatry and Neurological Science*,31(2), 1-14.
- Kaya, B. (2007). Depresyon: Sosyo-ekonomik ve kültürel pencereden bakış. *Klinik Psikiyatri*,10(6), 11-20.
- Kesebir, S., Özdoğan Kavzoğlu, S., Üstündağ, M. F. (2011). Bağlanma ve psikopatoloji. *Psikiyatride Güncel Yaklaşımlar*, 3(2), 321-342.
- Keskin, G. (2007). *Ergenlerin ruhsal durumları ve ebeveyn tutumları ile bağlanma stilleri arasındaki ilişkinin incelenmesi* (Yayımlanmamış doktora tezi). Ege Üniversitesi Sağlık Bilimleri Enstitüsü, İzmir.
- Kılıç, M., Karakuş, Ö. (2016). The study of the relationships between social appearance anxiety, selfesteem and loneliness level among university students. *Journal of Human Sciences*, 13(3), 3837-3852.
- Kılıç Yıldız, M. ve Dağ, İ., 2017. Algılanan ebeveyn kabul-reddinin öfke ifade tarzı ve depresif belirtiler ile ilişkisinin incelenmesi. *Klinik Psikiyatri*, 20, 84-95.
- Kopala-Sibley, D., Zuroff, D., Leybman, M. J., ve Hope, N., (2012). The developmental origins of dependency-related vulnerabilities todepression: recalled peer attachments and current levels of neediness and connectedness. *Canadian Journal of Behavioural Science*,44(4), 264 –271.
- Korkmaz, N. (2017). *Lise öğrencilerinde internet kullanımının başarı, yalnızlık ve depresyonla ilişkisi* (Yayımlanmamış yüksek lisans tezi). Üsküdar Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul.
- Kosutic, Z., Voncina, M. M., Dukanac, V., Lazarevic, M., Dobroslavic, I.R., Soljaga, M., Peulic, A., Djuric, M., Pesic, D., Bradic, Z. ve Toševski D. L. (2019). Attachment and emotional regulation in adolescents with depression. *Vojnosanit Preg*,76(2), 127–135.
- Kullik, A. ve Petermann, F. (2013). Attachment to parents and peers as a risk factor for adolescent depressive disorders: the mediating role of emotion regulation. *Child Psychiatry Hum Devolompment*,44, 537–548.
- Kutlu, Y., Adana, F. ve Çetinkaya Duman, Z. (2005). Ergenlerin depresyon belirti düzeyleri ve algılanan anne baba tutumları arasındaki ilişki. *İstanbul Üniversitesi FNHYO Dergisi*, 11(55), 81-90.
- Küt, D., 2018. *Genç yetişkin kadın bireylerin bağlanma stilleri ile cinsel yaşam kalitesi düzeyleri, cinsel özgüven ve psikolojik belirtilerinin*

- incelenmesi*(Yayımlanmamış doktora tezi). Maltepe Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul.
- Lewinsohn, P. M., Hops, H., Roberts, R. E., Seeley, J. R., Andrews, J. A. (1993). Adolescent psychopathology: I. Prevalence and incidence of depression and other DSM-III-R disorders in high school students. *Journal of Abnormal Psychology*, 102(1), 133-144.
- Lopez, F. G., ve Gormley, B. (2002). Stability and change in adult attachment style over the firstyear college transition: Relations to selfconfidence, coping, and distress patterns. *Journal of Counseling Psychology*, 49, 355-364.
- Lorant, V., Kampfl, D. ve Seghers A. (2003) Socio-economic differences in psychiatric in-patient care. *Acta Psychiatr Scand*, 107: 170-177.
- Lu, A., Zhang, M., Li., M., Zhang, Y. ve Zhang, J. (2019). Neuroticism and depression: a moderated mediation model of secure peer attachment and blindness. *Journal Of Child And Adolescent Mental Health*,31(1), 63-75.
- Lyons-Ruth, K.,& Jacobvitz, D. (1999). Attachment disorganization: Unresolved loss, relational violence, and lapses in behavioral and attentional strategies. *Handbook of attachment: Theory, research, and clinical applications*. New York.
- Meadows, S. O., Brown, J. S., ve Elder, G. H. (2006). Depressive symptoms, stress, and support: Gendered trajectories from adolescence to young adulthood. *Journal of Youth and Adolescence*, 35, 93-103.
- Mikulincer, M., ve Shaver, P. R. (2007). Attachment, group-related processes, and psychotherapy. *International Journal of Group Psychotherapy*, 57(2), 233-245.
- Millings, A., Buck, R., Montgomery, A., Spears, M. ve Stallard, P., (2012). School connectedness, peer attachment, and self-esteem as predictors of adolescent depression. *Journal of Adolescence*, 35(4), 1061-1067.
- Öner, K. (2015). *Lise öğrencisi ergenlerde depresyon, internet bağımlılığı ve ilişkili faktörler* (Yüksek lisans tezi). Adnan Menderes Üniversitesi Sağlık Bilimleri Enstitüsü, Aydın.
- Özakar Akça, S., Selen, F., Demir, E. ve Demir, T. (2018). Cinsiyet ve yaş farklılıklarının ergenlerin depresyon, anksiyete bozukluğu, kendine zarar verme, psikoz, travma sonrası stres bozukluğu, alkol-uyuşturucu bağımlılığı ve dikkat eksikliği hiperaktivite bozukluğu ile ilişkili sorunlara etkisi. *Dicle Tıp Dergisi*,45(3), 255-264.
- Özcan, G. (2017). *Bedensel engelli olan ve olmayan bireylerin çeşitli duygudurum değişkenleri açısından değerlendirilmesi*. (Yayımlanmamış yüksek lisans tezi). İstanbul Ticaret Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul.

- Özcan, H., Subaşı, B., Budak, B., Çelik, M., Gürel ve Yıldız, M. (2013). Ergenlik ve genç yetişkinlik dönemindeki kadınlarda benlik saygısı, sosyal görünüş kaygısı, depresyon ve anksiyete ilişkisi. *Journal of Mood Disorders*,3(3), 107-13.
- Öztop, D. B., Öztürk, A., Ünalın, D., Mazıcıoğlu, M., Balcı, E. ve Gün, İ. (2011). Lise öğrencilerinde depresyon ve davranış sorunlarının yaygınlığı. *Anatolian Journal of Psychiatry*,12, 204-211.
- Öztürk, İ. (1990). *Ana-baba tutumlarının üniversite öğrencilerinin bağımsızlık duygularını anlama, yakınlık başatlık, kendini suçlama ve saldırganlık düzeyine etkisi* (Yayımlanmamış yüksek lisans tezi), Hacettepe Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Ankara.
- Öztürk, N. (2017). *6. ,7. ve 8. sınıf öğrencilerinde, ailelerin çocuk yetiştirme tutumu ile istismar arasındaki bağlantının incelenmesi* (Yayımlanmamış yüksek lisans tezi). Maltepe Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul.
- Öy, B., (1995), Çocuk ve ergenlerde depresyon epidemiyolojisi ve risk etmenleri, *Çocuk ve Gençlik Ruh Sağlığı Dergisi*,2.
- Papini, D.R., Roggman, L.A. (1992). Adolescent perceived attachment to parents in relation to competence, depression, and anxiety: A longitudinal study. *The Journal Of Early Adolescence*, 12(4), 420-440.
- Raja, S. N., McGee, R. ve Stanton, W. R. (1992). Perceived attachments to parents and peers and psychological well-being in adolescence. *Journal of Youth and Adolescence*, 21, 471-485.
- Rice, K. G., Cunningham, T. J. ve Young, M. B. (1997). Attachment to parents, social competence, and emotional well-being: A comparison of black and white late adolescents. *Journal of Counseling Psychology*,44, 89-101.
- Rohner R. P. ve Veneziano R. A. (2001). The importance of father love: history and contemporary evidence. *Rev Gen Psychol*, 5(4), 382-405.
- Rutter, M. (1990). Commentary: Some focus and process considerations regarding effects of parental depression on children. *Developmental psychology*,26(1), 60.
- Salahur, E. (2010). *Üniversite öğrencilerinin geriye dönük olarak çocukluklarında algılamış oldukları ebeveyn kabul veya reddinin yetişkinlik bağlanma biçimleri ve depresif belirtiler ile ilişkisi* (Yayımlanmamış yüksek lisans tezi). Hacettepe Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Ankara.
- Santrock, J. (2012). *Ergenlik*. (D. Siyez, Çev.) Ankara: Nobel Akademi Yayınları.
- Sayiner, B., Köknel Ö., ve Turanlı, M. (2005). *Lise öğrencilerinin ana-baba tutumlarının çeşitli değişkenlere göre incelenmesi*. VIII. Ulusal Psikolojik Danışma ve Rehberlik Kongresi. Marmara Üniversitesi, İstanbul.

- Shapiro, J. P., Baumaister, R. F. ve Kessler, J. W., (1991). A three-component model of children's teasing: Aggression, humor and ambiguity. *Journal of social and clinical psychology*, 10.
- Set, Z. (2016). *Lezbiyen, gey ve biseksüel örnekleminde bağlanma stilleri ile depresyon arasındaki ilişkide içselleştirilmiş homofobi ve öz anlayışın aracı rolü*. (Yayımlanmamış doktora tezi). İstanbul Arel Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul.
- Soysal Ş., Bodur, Ş., İşleri, E., Şenol, S. (2005). Bebeklik dönemindeki bağlanma sürecine genel bir bakış. *Klinik Psikiyatri*, 8, 88-99.
- Sümer, N., Ünal, S., Selçuk, E., Kaya B., Polat, R., Çekem, B. (2009). Bağlanma ve psikopatoloji: Bağlanma boyutlarının depresyon, panik bozukluk ve obsesif-kompulsif bozuklukla ilişkisi. *Türk Psikoloji Dergisi*, 24(63), 38-45.
- Şahin, E. (2012). *Bazı değişkenlere göre ilköğretim ikinci kademe öğrencilerinin benlik saygıları ve sosyal görünüş kaygıları* (Yayımlanmamış yüksek lisans tezi). On Dokuz Mayıs Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Samsun.
- Tamar, M. ve Özbaran, B. (2004). Çocuk ve ergenlerde depresyon, *Klinik Psikiyatri Dergisi*, 2, 84-92.
- Taşgın, E. ve Çetin F. (2006). Ergenlerde major depresyon: risk etkenleri, koruyucu etkenler ve dayanıklılık. *Çocuk ve Gençlik Ruh Sağlığı Dergisi*, 13(2), 87-94.
- Teze, S. (2016). *Annesi çalışan 6 yaş çocukların ayrılık kaygısının bağlanma stilleri açısından incelenmesi* (Yayımlanmamış doktora tezi). Selçuk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Konya.
- Türkiye İstatistik Kurumu (2015). Erş:25.11.2017, <http://www.tuik.gov.tr/PreHaberBultenleri.do?id=18854>.
- Türkiye İşçi Sendikaları Konfederasyonu (2019). Erş:24.02.2019, <http://www.turkis.org.tr/SUBAT-2019-ACLİK-ve-YOKSULLUK-SINIRI-d188748>.
- Türkleş, S., Hacıhasanoğlu, R. ve Çapar, S. (2008). Lise öğrencilerinde depresyon düzeyi ve etkileyen faktörlerin incelenmesi. *Atatürk Üniversitesi Hemşirelik Yüksekokulu Dergisi*, 11(2), 18-28.
- Vatansver, N. (1999). *Göçmen olan ve olmayan ailelerin on-oniki yaş grubundaki çocuklarının anne-baba tutumları ve depresyon düzeylerinin incelenmesi*. (Yayımlanmamış yüksek lisans tezi). Ankara Üniversitesi Fen Bilimleri Enstitüsü, Ankara.
- Vivona, J. M. (2000). Parental attachment styles of late adolescents: Qualities of attachment relationships and consequences for adjustment. *Journal of Counselling Psychology*, 47(3), 316-329.

- Wolff, L. (1999). *Teen depression*. San Diego: Lucent Books.
- Yavuzer, H. (2011). *Çocuk psikolojisi*. İstanbul: Remzi Kitabevi.
- Yedilioğlu, E., 2017. *Yetişkinlerde bağlanma stillerinin depresyon, kaygı, travma ve romantik ilişkilerle ilişkisi* (Yayımlanmamış yüksek lisans tezi). Üsküdar Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul.
- Yolalan, H. (2013). *Ergenlerde depresyon ve bağlanma stilleri arasındaki ilişkinin incelenmesi* (Yayımlanmamış yüksek lisans tezi). İstanbul Arel Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul.

